

SLOVENSKI NAROD.

„Slovenski Narod“ velja po pošti:

za Avstro-Ogrsko:	za Nemčijo:
celo leto skupaj naprej . . . K 50—	celo leto naprej K 55—
pol leta 25—	za Ameriko in vse druge dežele:
četrt leta 13—	celo leto naprej K 60—
en mesec 4:50	

Vprašanjem glede inšertov se naj priloži za odgovor dopisnica ali znakna. Upravištvu (spodaj, dvorišče levo). Knaflcova ulica št. 5, telefon št. 85.

Izhaja vsak dan zvečer izvenredno in praznično.

Inserati se računajo po porabljenem prostoru in sicer 1 mm visok, ter 54 mm širok prostor: enkrat po 12 vln., dvakrat po 11 vln., trikrat po 10 v. Poslano (enak prostor) 30 vln., parte in zahvale (enak prostor) 20 vln. Pri večjih insercih po dogovoru.

Novi naročniki naj pošljejo naročnino vedno po nakazilu. Na samo pismene naročbe brez poslatve denarja se ne moremo nikakor ozirati. „Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani

dostavljen na dom ali če se hodi ponj:	
celo leto naprej K 48—	četrt leta 12—
pol leta 24—	na mesec 4—

Posamezna številka velja 30 vinarjev.

Dopisi naj se frankirajo. Rokopisi se ne vračajo. Uredništvo: Knaflcova ulica št. 5 (v I. nadst. levo), telefon št. 84

Državljeni!

Predsedništvo Narodnega Vjeća v Zagrebu kot vrhovna oblast države Slovencev, Hrvatov in Srbov je na predlog Narodnega sveta v Ljubljani za Slovenijo imenovalo to-le vlado:

Predsedstvo: vitez Pogačnik;
notranje zadeve: dr. Brejco;
finance: dr. Kukovec;
pravosodje: dr. Ravnihar;
kmetijstvo: prelat Kalan;
nauk in bogočastje: dr. Verstovšek;
javna dela in obrt: ing. Remec;
trgovina in industrija: dr. Triller;
prehrana: dr. Tavčar;
promet: dr. Pestotnik;
narodna obramba: dr. Lovro Pogačnik;
zdravstvo: dr. Breclj;
socijalno skrbstvo: Anton Kristan.

Vlada si je zvesta, da je prevzela za prehodno dobo do končne ureditve naše edinstvene države težko in odgovorno dolžnost.

To dolžnost bo mogla izvršiti le s pomočjo in podporo Vas vseh.

Državljeni! Združite vse svoje sile v blagor naše domovine!

Vzdržujte red in mir!

Vsi dosedanja zakoni in naredbe ostanejo še nadalje v veljavi, enako vse narodne vojaške in civilne oblasti ter uradi, dokler vlada drugače ne ukrene.

Nihče ni upravičen si sam delati pravice.

Rojaki, spoštujte imetje, čast in poštenje drugorodnih so državljanov.

Vojaki, bodite na službo domovini, gre za Vaš lastni dom!

Zvesti velikim načelom, v imenih kateri smo dosegli svojo svobodo, Vam vlada obljublja, da hoče zvesto služiti narodu.

LJUBLJANA, 31. oktobra 1918.

Josip Pogačnik, l. r. predsednik.

Vojaki Jugoslovani!

Vojaki!

Država SHS. je ustanovljena. Mir bomo sklenili v kratkem času. Naše ozemlje je nevtralnno. Vlada za Slovence je imenovana. Da pa se prepričamo, da ohranimo red in mir v naši državi, vas pozivljamo, da ne odlagate orožja in ne hodite svojih potov, temveč se takoj priključite slovenskim kadrom v Ljubljani (belgijska vojašnica). Celu in Trstu. Pozivljamo vas, da se slovenskim častnikom, ki so prisegli zvestobo državi SHS, pokorite brezpogojno.

Domovina vas kliče, poslušajte jo! V Ljubljani, dne 31. oktobra 1918.

Dr. Lovro Pogačnik, komisar za Narodno obrambo.

Od štacijskega poveljništva v Ljubljani.

Slovenski častniki naj se nemudoma javijo štacijskemu poveljništvu v Ljubljani.

Za štacijsko poveljništvo: Pour. polkovnik.

Orožništvo v narodni službi.

Deželno orožniško poveljstvo v Ljubljani je izdalo sledečo uradno okrožnico:

St. 590 res. Adj.

Na vsa orožniška postajna poveljstva na Kranjskem.

Ljubljana, dne 31. okt. 1918.

Dodatno k ukazu št. 590 res. iz leta 1918. se ukazuje:

1.) Vse orožništvo na Kranjskem je podrejeno Narodnemu Svetu v Ljubljani.

2.) Službeni jezik je slovenski.

3.) Trikotar na kapi je službeni znak.

4.) Orožništvo je slej ko prej dolžno vse jugoslovanske državljane in vse ljudi sploh pred nasilstvom ščititi in pospešiti ustanovitve krajevnih oddelkov narodnih straž, oziroma bramb.

5.) Orožniške napise je samo s slovenskimi nadomestiti, cesarske orle in znake je odstraniti.

6.) Sicer ostanejo vsa službena navedila v veljavi in ravno tako vsi dosedanja avstrijski zakoni, kar naj se takoj objavi prebivalstvu.

Za Narodni Svet poverjenika:

Dr. Kobal m. p.

Dr. Jure Adlešič m. p.

Za deželno orožniško poveljstvo: G awanski m. p.

Odredbe oddelka predstojnika za pravosodje.

Oddelni predstojnik za pravosodje dr. Ravnihar je odstavil predsednika deželnega sodišča Adolfa pl. Eisnerja, podpredsednika deželnega sodišča Jožefa Pajka, vodjo državnega pravdnštva Edvarda Pajniča, vodjo okrajnega sodišča Henr. Sturma, vodjo okrajnega sodišča v Radovljici Luschina, vodjo okrajnega sodišča v Kočevju Cerna-

steina, predsednika okrožnega sodišča v Rudolfovcu Garzarolija.

Oddelni predstojnik za pravosodje dr. Ravnihar je izdal te-le naredbe:

1.) Uradni jezik pri vseh sodnih oblastih ter finančnih prokuraturah je slovenski, odnosno srbo-hrvatski. Glede jezikov drugih v Jugoslaviji bivačih narodov se začasno odreja, da so upravičeni podajati vloge v svojih jezikih, da se pa rešujejo le v državnem jeziku.

2.) Vsi dosedanja zakoni in naredbe veljajo še nadalje v veljavi.

3.) Sodbe se razglašajo v imenu zakona.

V slovo!

Otresli smo se vas, ki ste nas zadržali. Ne prožimo vam roke v slovo. Same vesele oblike vidite po naših deželah. Od kod to? To je naša hvaležnost za vaše stoletno zatiranje, to je izraz našega upanja in našega prepričanja v boljšo bodočnost. Pet dolgih let smo se pripravljali na ta dan. Pet dolgih let smo zaupali v svoje vstajenje. Naše prepričanje in naše zaupanje je bilo trdno kakor skala. Škrtači smo z zobmi, kadar se je vam posrečilo doseči kak malenkosten uspeh, ki ste ga vedeli z vsjo lažljivostjo razbliniti v velikanke zmage. Škrtači smo z zobmi in stiskali smo pesti, ko smo videli, kako ste goljufali cele narode in jih oropali svobode, najdražje svetinje, ki jo ima narod. Toda vedeli smo, da pride dan obračuna. Videli smo žrtve, ki so podale iz naših vrst. Ni bilo to topo prenašanje trpljenja, kar ste zrl v naših okamenelih obrazih. To je bila zvesta, da pride ura, ko bo zadelo vas, kar ste nameniili nam. Videli smo, kako ste morili naše brate Srbe na jugu, videli smo, kako ste prelivali kri nedolžnih otrok in žena v Bosni in Hercegovini. Živo se spominjamo matere, ki je stala topo orpa na steno svoje začlane hiše in gledala brez solza svoja dva ustreljena sinčka v nežni starosti 5 in 7 let. Videli smo mater Lalovič, ki je morala gledati, kako so si njeni otroci obgrizli prste same lakote. Videli smo ženo ubogega seljaka, ki je nosila vašim pandurjem najboljšega belega kruha, da si ohrani moža, očeta sedmero otrok. Videli smo ženo odvetnika, ki je gostila vaše vojake v upanju, da ohrani življenje svojemu možu, očetu svojih otrok in slišali smo med glasnim krotom vaših krvnikov strele, ki so storili konec njenemu nadopolnemu življenju. Naši pesniki in pisatelji vam bodo povedali še mnogo, kaj ste storili z njimi. Med prvaki našega naroda danes slepi pesnik Ivo conte Vojnovič po vaši krivdi dviga svojo roko v obtožbo proti vam. Pred našimi očmi vstajajo vrste izravnanne po pruskem paradem sistemu — natančno drug za drugim — obsešenci — naši ljudje. Jec, kdo jih je polnil v blaženi vaši državi, begunska taborišča, kdo je umiral v njih, kdo drugi kot Slovan? Nemca, Madžara nisi videl v begunskem taborišču, za njega je bila postelja postelja drugod, gorka in mehka. Slovan ti umiraj na trdih tleh brez slame, brez odeje, v blatu in mrčesu. Kadar pa je zatrobilo na boj, takrat, Slovan naprej! Takrat smo bili zvesti sinovi, junaki, levi, železni zbor, takrat ste nas izročili generalom, ki jih imenuje naš narod danes še krivke slovanstva. Takrat ste se poskrili vi v gorka kritja, da vas ni dosegla kosa, ki je kosila po živi poljani narodov. Najboljši naši ljudje so umirali, a umirali niso za vas. Umirali vsled vaše krivde. Znani so nam naši ljudje, ki so stali tri leta na fronti in niso izprožili na sovražnika niti enega strela. Znani so vam tudi naši ljudje, ki so potpežljivo čakali, da pride prilika, ko brez nevarnosti za svoje rodine ostavijo to vašo domovino. Dostikrat ste jih proglasili za velezdajnike. Nam so bili dragi bratje, in so se izkazali kot zveste sobojenike za našo stvar. Čakali ste, da bi izbruhla naša jeza z elementarno silo. Izživati ste nas po časopisu, v govorih svojih državnikov, z veselimi obrazmi svojih mameikov, z agenti, provokaterji, a varali ste se. Slovan je vedel, komu zaupa. S hinavskim prikritim orožjem pod krinko pravičnosti, pod

krinko državnih interesov ste nas zadržali in hvaležni smo vam, da ste odpirali tudi zadnjemu izmed nas oči. Tako se poslavljamo od vas z veselimi obrazy, ne stiskamo vam rok, a tudi pesti ne kažemo za Vami, ker vemo, da vas je usoda udarila v vaši oholosti, v vaši sveta- in gospodstvalnosti tako kruto, da vaša duša ne bo našla utehe. Zato vam pravimo samo: Veseli smo, da smo se vas iznebili, veseli bodite tudi vi, da vam ne bo treba več živeti skupaj z nami, ki ste nas zaničevali vedno kot manjvreden napol zverski narod. O zverinstvu se bomo pomenili še na mirovni konferenci. Radostnega srca se poslavljamo od vas in upamo, da ne bomo imeli nikdar več z vami opraviti več, kakor je nam samim koristno in ljubo.

Proglasitev narodne vlade.

Doživeli smo trenutke, o katerih so sanjali naši pradedi le v najsmelejšem hrepenenju, — za katerimi je drhtela stoletja duša vsakega zavednega Slovanca in Slovenke, — doživeli smo trenutke, ki so bili težko priborjeni sad vsega narodnega napora naših pesnikov-prorokov, naših voditeljev, naših svetnih delavcev, ideal naših mučnikov po ječah, zadnja misel na vislicah in po krvavih bojnih poljanah umirajočih naših očetov, bratov in sester! Doživeli smo hip, ko se je proglasila prva vlada slovenskega dela resnično svobodne in neodvisne Jugoslovanske države.

Včeraj, v četrtek, ob 7. zvečer se je zgrnila pred Deželnim dvorcem ogromna množica, ki je napolnila ves Kongresni trg in sosednje ulice. Od vseh strani so odmevali zbori, prepevajoči narodne himne. Vojaška godba 53. hrvatskega polka, ki je priredila pred magistratom in pred škofijskim dvorcem viharno aklamirane podoknice, je prikorakala v mogočnem spremstvu vojaštva, dijaštva in občinstva ter se je postavila nasproti glavnemu vходу v dvorec. Na razsvetljenem balkonu so se pojavili gospodje in izmed njih se je dvignila elegantna, mladeniško prožna postava viteza Pogačnika. In med gromkim vzklikanjem množice je prečital sledeče naznanilo:

Svobodni državljani in državljanke! Po sklepu Narodnega sveta Vam naznanjam, da so združene stranke postavile danes to - le listo bodoče vlade slovenskega dela države SHS:

Predsedstvo: vitez Pogačnik;
notranje zadeve: dr. Brejco;
finance: dr. Kukovec;
pravosodje: dr. Ravnihar;
kmetijstvo: prelat Kalan;
nauk in bogočastje: dr. Verstovšek;

javna dela in obrt: ing. Remec;
trgovina in industrija: dr. Triller;

prehrana: dr. Tavčar;
promet: dr. Pestotnik;
narodna obramba: dr. Lovro Pogačnik;

zdravstvo: dr. Breclj;
socijalno skrbstvo: Anton Kristan.

Po vsakem prečitnem imenu so prireale množice prične ovacije.

„V težki dobi prevzemamo nase težko nalogo, je delal predsednik prve slovenske narodne vlade, in zavedamo se, da jo bomo mogli dobro izvršiti le, če bo vsak državljani vršil svojo dolžnost. V slogi in ljubezni, vsestranski pravičnosti in strpnosti leži jamstvo uspeha našega dela in sreča naše domovine. Že doslej smo ji poklanjali z radostjo vse svoje srce in svojo dušo; odslej ji posvetimo še z večjo vneto vse svoje duševne in telesne sile. Zaupajte nam! Podpirajte nas! Zlasti pa pozivljamo Vas, vojaki, častniki in moštvo, da skrbite za red in mir, kakor ste vso dolgo, nad štiri letno dobo vojne skrbeli za disciplino in za varstvo v zaledju! (Viharne ovacije vojaštvu.) Živela svobodna Jugoslavija!“

Godba je zaigrala „Lijepo našo domovino“, „Hej Slovani“ in „Kje dom je moj?“ — trupe pa so odkrili glav navdušeno prepevale.

Bil je veličasten, nepozaben trenutek!

Vse pa se je izvršilo v najsijajnejšem redu.

Pred sodiščem.

Manifestacijski obhod je okrenil izpred deželnega dvorca pred sodišče, kjer je nagovoril množico deželni poslanec Ribnikar. Spominjal je na tisti večer, ko je napovedala nekdanja Avstrija vojno Srbiji. Tudi tisti večer so nastopili slavnostni govorniki, a naroda takrat ni bilo blizu. Nemci in nemški oficirji so takrat dvigali meče, naše ljudstvo ni dvigalo src. Danes je prvi slavnostni dan, prvi praznik zadoščenja za tiste, ki med vojno nikdar niso klonili tilnika, pravica pa bo zadela vse tiste, ki so bili bolazljivci, strahopetci, zlasti pa tiste, ki so prodajali in zatirali naš narod. Nič čudnega ni, če stopa govornik danes na oder pred sodiščem, kjer je delila stara Avstrija pravico tako, da so tu notri (govornik kaže na vrata sodišča) hodili pod policijskim spremstvom najboljši sinovi našega naroda in ko so zaklenjeni za tem zidovjem prenašali najkrutejši absolutizem in najgrše tiranstvo. Danes je začela za naš narod tudi — pravica. Skozi ta vrata so danes marširali policijski svetnik Skubl, ravnatelji Künigl, skozi ta vrata pa je šel danes največji tiran našega naroda, ki mu je skozi desetletja pil kri, dvorni svetnik Kaltenejer. Pravica je začela vladati. Od narodne vlade pričakuje narod pred vsem pravice. Njeno delovanje mora biti tako, da pride v Jugoslaviji do resnične veljave geslo enakopravnosti. Govornik opozarja na sistematično podrobno delo, ki čaka slovenski del jugoslovanskega naroda. Govornik konča z apлом na jugoslovansko republiko. Velikansko navdušenje ogromne množice naroda je sledilo govornikovim izjavam.

Jugoslovansko brodogje.

Dunaj, 31. oktobra. C. in kr. vojno ministrstvo, mornariški oddelek, razglša:

Dunaj, 30. oktobra. Vsled Najvišjega naročila se odreja: Vsemu moštvi, ki ne pripada jugo - slovanski narodnosti, se je po zahtevi dovolil povratek v domovino ob sočasnem trajnem dopustu. Brodogje, mornariške naprave in druga mornariška lastnina se potom krajevnega odbora postopno izroče jugoslovanskemu Narodnemu Vjeću v Zagrebu - Pulju. Izročajoče c. in kr. oblasti in poveljstva morajo obveljavljeno lastninske pravice jugoslovanskih držav oziroma narodnosti v zapisniku izrecno pridržati v svojo svoječasnega odkupa. Ker se premena zastav (prapora) iz mednarodnih razlogov ne da izvršiti takoj, se po izročitvi jugoslovanskemu Narodnemu Vjeću glede rabe narodnih znakov poleg vojnih zastav niso delale nobene ovire. Celokupnemu štabu je na prosto dano, da ostane po pravredno izvršeni predaji v roke Narodnega Vjeća še nadalje v službovanju pri enotah brodogje ali pri oblasti. V interesu pravrednega vrevljanja in ohranitve mornariške lastnine imata brodogno poveljstvo in vojno ministrstvo, mornariški oddelek, vplivati na postopno odhajanje odgovornih državnih oseb, Zastopnik vojnega ministrstva, mornariški oddelek, bo z jugoslovanskim Narodnim Vjećem stopil v dotik zaradi določitve nadaljnjih podrobnosti. C. in kr. mornariške oblasti in poveljstva morajo nadalje skrbeti za vdrževanje miru in reda ter za ureditev odvoza. — Poveljstvu donavske flotile se razen tega ukazuje, da mora ob izročitvi donavske flotile v roke kralj, ogrske vlade postopati v istem smislu in potemtakem odpušiti neogrsko moštvo.

Zagreb, 31. oktobra. Narodno Vjeće v Zagrebu je dobilo z Reke tole informacijo: Vojna morn. je prišla v last Narodnega Sveta. Avstrijska zastava je odpravljena. Na vseh enotah je razobešena jugoslovanska trikotar. Vojaštvo je zapreženo na Narodno Vjeće in Nemci in Madžari ter Italijani bodo kmalu odstranjeni. Danes so delegati Narodnega Vjeća odšli v Dalmacijo, da odstranijo tam avstrijsko zastavo in zaprežejo brodogje v Sibeniku, Kotoru in drugih mestih.

Zagreb, 31. oktobra. Za poveljnika jugoslovanskega brodogje je imenovan kapitan Janko Vuković.

Zagreb, 31. oktobra. Iz Ercegovine je sprejel Narodno vijeće to-le brzajko. Brodovno povelništvo pripravljajo oddajo brodovja. Pomorske vojne sile v pristanu Kotorskem bodo oddale ladje legaliziranim pooblaščenim Narodnega vijeća v Zagrebu in sporazu s tu navzočim deželnim poslancom Antonom Francićem, članom vodstva narodne organizacije za Dalmacijo. Prosimo za takojšnje odposlanje legaliziranih pooblaščenec in za instrukcije.

Franič — Križarsko brodovno povelništvo.

Protokol o prepustitvi Pulja.

Pulj, 31. oktobra. Danes dopoldne ob 11 uri 30 minut se je vršila izdajitev brodevja v velikem salonu dreadsoughta »Viribus unitis«. Sestavil se je protokol, ki se glasi:

Zastopnik, sestavljen v stvari na povelje N. apostolskega veličanstva, izvršene izdajitve c. in kr. brodovja narodnemu odposlanstvu narodnega sveta SHS. Navzoči s strani c. in kr. brodovja: c. in kr. komornik in kontraadmiral Miklosz Horty de Nagy-banya, poveljnik brodovja; c. in kr. kapitan linijske ladje in komander Fran Lauffer, poveljnik druge brodovne divizije; c. in kr. kapitan linijske ladje Adolf Schmidt, poveljnik prve brodovne divizije; c. in kr. kapitan linijske ladje Emil Konek p. l. m. Norwall, načelnik brodovnega štaba; c. in kr. fregatni kapitan Fran Morin, poveljnik druge flotilje torpedovk. Navzoči s strani Narodnega vijeća SHS: dr. Ante Tresić-Pavičić, dr. J. M. Čok, Ivan Bukšek ter član kraljevnega odbora Nadko Križ dr. Lovro Skalič, dr. Mirko Vratović, dr. Marin Krmpotić in c. in kr. fregatni kapitan Metod Koch.

C. in kr. brodovje ob enem z materijalom in zalozami se z ozirom na pridržkom uveljavljeni lastniški pravice jugoslovanskih držav, oziroma narodov do sedaj obstoječe avstro - ogrske monarhije s tem izročila Narodnemu vijeću SHS v Zagrebu.

Pulj, dne 31. oktobra.

Podpis. Zastopniki Narodnega vijeća SHS. so takoj prevzeli brodovje. Dali so častnikom in poveljnikom do 15 ure poldne časa, da so uredili svoje zadeve. Nato so bile z vseh ladij snete avstrijske zastave in razobešene narodna trobojnica. Potem je mostvo priseglo Jugoslaviji.

Po mestu se je vršil nato ob splošnem navdušenju sprejem jugoslovanskih vojakov ter so govorili zastopniki Narodnega vijeća.

Popoldne so imeli Italijani manifestacijo in sprejem. Proti Jugoslaviji ni bilo nobene demonstracije. Vse se je izvršilo v popolnem redu.

Tekom jutrišnjega dopoldneva pridejo odposlanci Narodnega vijeća SHS. v Trst, da tudi tam prevzamejo vso bivšo avstrijsko vojno brodovje.

Povelništvo v Trstu.

Danes se je ustanovila v Trstu iz dveh jugoslovanskih polkov narodna straža ter je prevzel poveljništvo nad njo podpolkovnik Svetlič.

Matko Laginja poverjenik za istr.

Zagreb, 31. oktobra. Istra se je v upravnem oziru priključila Hrvatski. Vrhovna oblast SHS. je imenovala dr. Matko Laginja poverjenikom za istr. pri hrvatski vladi.

Demonstracije v Trstu.

V Trstu je danes v splošnem mirno. Mesto je v zastavi. Na mestnem magistratu vise poleg italijanske zastave tudi mestna zastava in socialistična zastava. Vsi orli so odstranjeni. Tudi pri Lloydju je razobešena italijanska zastava, na drugo namestništvene palače ni zastave, pač pa je okrašen vhod v palačo z italijanskimi barvami. Dopoldne so v veliki vojašnici jugoslovanski vojniki prisegli zvestobo državi SHS. Proti večeru je prišlo pred nekaterimi vojaškimi oddelki, ker so skušali vojniki razorožiti nekatere straže, ki so se branile. Odbor za ljudski blagor postopa zelo strogo.

Vesti o izkrcanju ententnih čet.

Dunaj, 31. oktobra. »Arbeiter Ztg.« poroča v svojem večerniku, da je prejel od ravnateljstva avstrijskega Lloydja brzajavno poročilo, da so ameriške čete zasedle Trst in nekaj dalmatinskih pristanišč. Ameriške čete so prispele z Malte.

Notifikacija suverenosti države SHS.

Zagreb, 31. oktobra. Narodno vijeće SHS. je notificiralo tujim državam svojo suverenost.

Prva seja narodne vlade za Slovenijo.

Takoj po konstituiranju se je zbrala nova vlada pod predsedstvom predsednika Josipa Pogačnika k svoji prvi seji. Te seje je prisostvoval tudi član vrhovne oblasti SHS. tajnik dr. Albert Kramer, ki ga je predsedništvo NV. poslalo kot svojega pooblaščenca v Ljubljano.

Tržaški namestnik baron Fries-Skene v Ljubljani aretiran.

Včeraj popoldne se je pripeljal na begu iz Trsta v Ljubljano bivši tržaški namestnik baron Fries s soprogo v Ljubljano. Imel je seboj dva naložena avtomobila prtljage. Narodna straža je avtomobile ustavila ter barona Friesa aretirala. Narodna vlada je zvečer odredila, da naj se barona Friesa in njegovo soprogo pusti, da svobodno potujejo naprej. Njuna prtljaga je bila pred odhodom pregledana.

Aretirani funkcionarji avstrijske vlade.

Danes dopoldne je narodna straža aretirala ravnatelja policijskega ravnateljstva v Ljubljani grofa Künnla, policijskega svetnika dr. Skubla, predsednika deželnega sodišča pl. Elsnery, dvornega svetnika Kaltenebergerja in jetničnega ravnatelja Rabitscha. Zvečer je oddelni predstojnik za pravosodje dr. Ravnihar odredil, da je aretirane funkcionarje avstrijske vlade zopet izpustil.

Nemškutarske trdnjave na Stajerskem kapitulirajo.

Nemškutarske trdnjave na Stajerskem se rušilo in podirajo. Zmagovita jugoslovanska trobojnica se razvija nad njimi. Zvečer smo prejeli sledeče poročilo:

Brežice, 31. oktobra. Danes so nemškutari izročili mesto slovenskim rokam. V imenu Narodnega sveta je prevzel dr. Stiker mestno upravo, nad nemško hišo plapolala trobojnica. Iz Celja je bil poklican ravnatelj Smertnik, da likvidira mestno hranilnico. V mestu je okoličniki nepopisno navdušeni.

Narodno Vijeće in madžarski Narodni svet.

Zagreb, 1. novembra. Narodno Vijeće v Zagrebu je stopilo v telefonsko zvezo z grofom Karolyjem, ki je prevzel vladu, in mu sporočilo, da je življenje in imetje Madžarov na Hrvatskem, zlasti železničarjev, popolnoma zaščiteno. Narodno Vijeće pozdravlja prostost in neodvisnost naroda Madžarov. Narodno Vijeće želi, da bi se vse jugoslovanske čete takoj vrstile v domovino in da odpokličejo Madžari takoj svoje čete iz naših pokrajin, posebno iz Srijema. Mi pa bomo vse ukinili, da se madžarske čete lahko mirno vrnejo v domovino. Sporoča se nam, da madžarske čete delajo velika nasilstva zlasti v Medjimurju ter želimo, da se tamkajšnje ljudstvo proti takemu postopanju zaščiti.

Zahvalna služba božia!

Danes ob 10. dopoldne se vrši v stolnici Sv. Nikolaja zahvalna služba božia in po nje Te Deum ter se te službe božije udeležijo zastopniki narodne vlade.

Iz čehoslovaške države.

Praga, 30. oktobra. (Češko slov. tiskovni urad.) Po naročilu Narodnega Vybora se vsi železniški vozovi s premoškom pridržijo na Češkem. O njihovi porabi odloča na ukaz deželnega gospodarskega sveta ustanovljena komisija za upravljanje premoškov. Za izvoz določeni premoški se bo porazdelili s posebnim ozirom na najnujnejše potrebe vojašnic, plinarov in veleobrti. Izredno se naglašja, da je vsa premoškovna služba podrejena premoškovnemu uradu, oziroma komisiji za upravljanje premoškov, tudi doslej dunajskemu ministrstvu za javna dela podrejena premoškovna služba, za izvrševanje poslov, ki jih je doslej opravljalo dunajsko ministrstvo za javna dela, se je pri deželni poslovalnici za premoškovni ustanovil poseben oddelek.

Praga, 30. oktobra. (Češko-slov. tiskovni urad.) Predsedstvo Narodnega Vybora je ustanovilo samostojen češko-slovaški tiskovni urad.

Praga, 30. oktobra. (Češko-slov. tiskovni urad.) Predsedstvo praškega namestništva razglasi: Namestništveni podpredsednik Jan Kosina se je danes dopoldne v družbi namestništvenega svetnika dr. pl. Eyssetta in namestništvenega tajnika dr. Sape re v imenu vsega namestništva zglasil pri Narodnem Vybora in tam izjavil, da bo namestništvo odsele uradovale v službi nove državne oblike. Pri tej priliki se je izvršil dogovor o glavnih potezah bodočega postopanja. Glede uradništva so se sporazumeli, da se ne izvrše nobene prekratne izpremembe, tudi ne v narodnostnem pogledu. Narodni Vjbor je vzel v vednost, da bo morebitne premembe, ki bi bile potrebne z ozirom na izprememene razmere, izvedel namestništveni podpredsednik Jan Kosina. Pripomnilo se je, da se sedaj od uradnikov ne bo zahtevala zaobljuba. Nadaljnje odredbe v tem oziru so pridržane.

Poslanik češko-slovaške vlade na Dunaju.

Dunaj, 31. oktobra. Diplomatični zastopnik češko - slovaške vlade na Dunaju poslanec Tusar ima od ponedeljka naprej svoje prostore v hotelu Continental v II. okraju.

Dunaj, 31. oktobra. Zunanji minister nemško - avstrijske vlade dr. Viktor Adler je napravil danes svoj nastopni obisk pri diplomatskem zastopniku češko - slovaške vlade poslancu Tusarju.

Nemiri na Dunaju.

Dunaj, 31. oktobra. Pri včerajšnjih demonstracijah so demonstrantje oropali neko trgovino modnih predmetov v III. okraju. neko kavarno v III. okraju in neko trgovino z optičnimi predmeti na Alzerici.

Dunaj, 31. oktobra. Danes so bile izdane vsled včerajšnjih izredovne izredne varnostne odredbe. Ob 3. uri popoldne je bil zastražen cesarski dvor z vsemi prehodi in dvorišči. Vojaške straže na cesarskem dvoru so znatno ojačene.

Dunaj, 30. oktobra. (Kor. urad.) Današnji dan je v splošnem potekel brez izredov. Proti sedmi uri zvečer so se pred deželno hišo vršile manifestacije. Velik del udeležencev je potem odkorakal pred parlament, kjer so se vršili govori in se je razvila rdeča

zastava. Do živahnih manifestacij je prišlo pred vojnim ministrstvom. Tukaj, kakor na posameznih drugih mestnih krajih je nezorna mladež porabila priliko za neporednosti. Glavna množica udeležencev na poženjanja mladostnih zlikovcev ni podpirala.

Cesarske naredbe v Avstriji.

Dunaj, 31. oktobra. (Kor. urad.) Uradno se razglasi: Njegovo Veličanstvo cesar je dovolil, da se smejo častniki in častniški aspirante vojske, c. kr. dež. brambor oziroma črne vojske ter orožništva, ki so v zaledju in imajo domovinsko pravico v deželah, za katere so se ustanovili narodni sveti, ako za to prosijo, dotičnim narodnim svetom dati na razpolaganje v namen, da službujejo v korporacijah, ki se ustanovljajo ali so že ustanovljene za vzdrževanje javnega mira in reda in so po vojaško organizovane. Častniki smejo nositi za novo službo predpisane uniforme ali oznake. Prošnje dotičnih častnikov se morajo predložiti neposredno vojnomu ministrstvu. Njegovo Veličanstvo je že dovolilo, da smejo vojaška oblastva osebam iz mostva, ki za to prosijo, dovoliti vstop v zgoraj označene po vojaško organizovane korporacije.

Dunaj, 31. oktobra. (Kor. urad.) (Uradno.) Vsem osebam, ki preostajajo v vojni in jetnišnicah kazni na prostosti zaradi hudodelstva ozledovanja ali drugačnih zoper vojno moč države naperjenih dejanj (§ 321. do 330. vojaškega kazenskega zakonika), zaradi hudodelstva veleizdaje (§ 334. vol. kaz. zak.), sokrivde na veleizdaji (§ 336. v. k. z.), razžaljenja Veličanstva (§ 339. v. k. z.) razžaljenja članov cesarske hiše (§ 340. v. k. z.), motenja javnega mira (§ 341. v. k. z.), vstaje (§ 344. v. k. z.) in punta (§ 349. v. k. z.) ali pa zaradi pregreške zoper javni mir in red (§ 581. do 561. 561., 565. in 567. v. k. z.), dokler se ne ukrene drugače, podeli pretrganje kazni. Osebe, ki so zaradi katerega zgoraj navedenega kaznivega dejanja v preiskovalnem zaporu, se takoj izpustijo na svobodo. Osebam, ki so v preiskovalnem zaporu zaradi hudodelstva dezercije (ubega), se prenehajo kazni nedeli te tedaj, ako se poleg izkaze kot delov polav narodnostno - političnega gibanja. Osebe, ki se v preiskovalnem zaporu nahajajo zaradi take dezercije, je izpustiti na svobodo. Predstoječe odredbe veljajo zlasti tudi za prehodna taborišča Wieselburg an der Erlach in Kenyermegz. Kazenski slučaji, pri katerih konkurira drugo, kazenski zakonik zadevajoče hudodelstvo, za pretrganje kazni ali za izpust iz preiskovalnega zaporu ne prihajajo v poštev. V označenem smislu potrebni ukrepi se morajo izvršiti brez odloga.

Ubežni nadvojvoda.

Dunaj, 31. oktobra. »Der Abend« poroča, da je nadvojvoda Leopold Salva tor s svojo rodbino na 10 avtomobilih zbežal v Švice. Pri tem ga je podpirala polkita. List zahteva, da naj nova nemška avstrijska vlada skrbi za to, da se prepreči, da bi privatno premoženje izginilo v inozemstvo. Tudi drugi vojni dobijčki bodo posnemali nadvojvoda. Zato zahtevajo Nemci, da naj stori novi državni tajnik za notranje zadeve vse potrebno, da se meje strogo zastražijo in da se tako zavlačenje premoženja prepreči. Naj gre pri tem za kakega Rothschilda, za kakega nadvojvodo Friderika, kakega milijonarja Kestraneka, Reizesa, ali za kardinala Piffa.

Revolucija v Budimpešti — Tisza ustreljen.

Budimpešta, 31. oktobra. Oddelki uporniških vojakov so korakali danes skozi mesto. Prišli so tudi do vile grofa Stefana Tisze, ki jo je stražilo 6 orožnikov. Vojaki so razorožili orožnike ter vdrlj v vilo. V foierju vile jim je prišel nasproti grof Tisza sam. Vojaki so ustrelili na njeza ter je bil težko ranjen v trebuh in je kmalu nato umrl.

Budimpešta, 31. oktobra. (Ogrski kores. urad.) Tudi noči se je pred klubom Károlyjeve stranke in pred sedežem Narodnega sveta zbrala večja množica demonstrantov. Bilo je več govorov. Ko se je medtem raznesla govornica o demonstracijah na Dunaju, je množica demonstrantov iela vikati: Zivela republika! in večje grude so se razsule po mestu. Od častnikov so zahtevali, naj se čenice odstranijo rozeta. Častniki so zahtevali ustreliti. Ko se je raznesla vest, da naj noči odide marškompanija budimpeštanskega pešpolka št. 32., so se demonstrantje usuli k vzhodnemu kolodvoru, kjer se je izkazalo, da vest ne odgovarja istini. Demonstrantje so pobili nekaj oken pri nemškem nadzorovalnem poveljstvu. Demonstracije so trajale v pozno noč. Iz množice je zadonelo tudi nekaj streliv, toda streljalo se je izključno le v srak. Izgredov proti lastnini in življenju ni bilo nikjer.

Karolyi ministrski predsednik.

Dunaj, 31. oktobra. Tekom včerajšnjega in današnjega dneva so se primerili v Budimpešti velikanaki izgredi. Prišlo je do bojev med vladi zvestimi četami in četami madžarskega Narodnega sveta, ki so trajali do 2. ure ponoči. Maršbatalioni, ki bi se imeli odpeljati z vzhodnega kolodvora, so bili pridržani in so se stali na razpolago Narodnemu svetu. Poslonje štajliškega poveljstva je bilo prevzeto od Narodnega sveta, ravnatoka tudi glavna postaja. Vse brzajavno promet je ukinjen. Vojaki, ki so bili izpušeni iz zaporov, so pretepli svoje jetarje. Ob 2. uri jutraj je došel kraljevni poveljnik budimpeštanski gen. Barkonyi pri Narodnem svetu in izjavil, da se mora na sil kloniti. »Ta trenutek sem videl svojih vojakov in polegarm vojaško oblast v roke Narodnega sveta.« Konele je prevzel narodni svet tudi vojaško policijo, podonavsko flotilo in celo crsto javnih poslopij in uradov. Za notranjega ministra je bil imenovan posl. Abrahám, ki je takoj odstavil budimpeštanskega višjega mestnega poglavarja dr.

Sandorja. Narodni svet je javil občinstvu, da je prevzel vladu grof Karolyi. Vse mesto je v zastavi, občinstvo in vojaštvo je okinčano z belimi svetkami. Policijska ura za gostilne je bila podaljšana do 12. ure, prodaja alkoholičnih pičak za strogo prepovedana. Narodni svet je prepovedal osebni promet na železnicah, dovoljeno je le prevažanje živil. Izvoz živil je le prepovedan. In leče so opustili med drugim tudi Letneria, ki je pred kratkim napravil atentat na Tiszo. Socialna demokracija je izdala oklice, ki se pričnjo s besedami: Revolucije je izbruhnila, bodite edini! Delavci so ustavili danes v Budimpešti za cel dan delo, tudi električna železnica ne vozi. Občinstvo demonstrira po ulicah s klici: Zivio Karolyi, živeza republika!

Samostojna ogrska armada.

Budimpešta, 31. oktobra. »Budapesti Hirlap« poroča, da je kralj odredil ustanovitev samostojne ogrske armade pod poveljstvom nadvojvode Josipa.

Shakespeareov „Hamlet“.

(K vprizoritvi na odru Slovenskega Narodnega gledališča.)

Meseca aprila 1916. leta je bila naša duša polna sramu in gneva. Ko se je ves kulturni svet klanjal spominu največjega dramatskega genija, ni bilo poleg edino naš — Slovencev. Citali smo, da se čeni kulturna vrednost narodova v literarnem svetu po tem, koliko je poznanje in koliko je bil kult Shakespeareja v dotičnem narodu, a mi nismo imeli niti gledališča. Ne, imeli smo ga, toda barbarski fanatizem je bil pregнал iz njega božico Thalio ter v njem trajno nastanil — molzno kravo — Kino Central... Tako se je proslavljal jubilej 300letnice Shakespeareove smrti le po našem časopisu, ne pa na našem odru.

Zdaj hitimo plačevati svoj kulturni dolg: prvi poklon naše oživljene drame veljaj njemu, ki je Alfa in Omega svetovne moderne dramatike.

»William, ti zvezda najlepše višine, tebi zahvaljam vse, kar sem!« je dejal Goethe. »Njegovo ime pomenja radost in osvoboditev človeške srca!« je zapisal Emerson. »Naši romani, naše žoligre, odkod jih imamo, če ne od Shakespeara? Naj le poskusim kdo s človeško voljo in s človeškimi silami ustvariti kaj, kar bi bilo Shakespeareovim tvorbam vsaj podobno! Shakespeare je tak orjak, da ni možno povedati o njem dovolj dobrega, in o njem govoriti se sploh ne da. Ker vse je le blede in nedostopno, je trdil Goethe. »Iz ene same epizode, iz ene same Shakespeareove figure bi mogel marsikak pesnik napisati celo novo dramo.« je dejal H. Heine. »Globo kot ocean in neizmeren kot vsevir je Shakespeare!« je vzklil Petöfy.

Thomas Carlyle je sodil: »Shakespeare stoji na čelu vseh pesnikov: največji duh, kar jih je zapustil za seboj spomin v literarni obliki. Nikogar ne poznam, ki bi imel toliko silo spoznanja in toliko ostrost duha. Lahko rečemo, da je bil Shakespeare popoln, popolnejši kot katerikoli drug človek. Bil je največji intelekt. Bil je večji »božji prorok« kot Mahomet in bil je večji kot Dante, ker se je hrabro boril in zmaga. Kakor Ajshilos in Homer je odkrit srčen, sega v globine kot onadva, k univerzalnosti in večnosti. Novalis je napravil o Shakespeareju lepo opombo, da so njegove drame produkti narave in globoke kot narava sama. In meni se zdi, da vsebuje ta stavek veliko resnico.«

In čim temeljiteje se bavijo estetiki z njegovimi pesnitvami, tem jasneje postaja, da je Shakespeare največji dramatik vseh časov in vseh narodov. Karoli je krasnega, vzvišenega, podlega in zločinskega polnilo kdaj človeško dušo, vse, s čimer se je bavila svetovna umetnost od Homerja do danes, vse je bilo izraženo že v Shakespeareovih komedijah in tragedijah, a še nikoli s toliko silo, resničnostjo in lepoto. Njegove drame obsegajo vse, za kar se je od Adamovih časov boril, trpel in umiral človek, berač ali kralj, tepec ali modričan, bojazlivec ali junak, ženska, otrok, mož ali starec. Človeško srce ni imelo bistrovidejšega in sočnejšega izpovednika, niti pravičnejšega sodnika, zato ga zovejo pesnika istine in vesti v najmočnejšem smislu. Shakespeareova dela ostanejo po svojih idejah, po jeziku in stilu živa, moderna, dokler ostane človeštvo v svojem jedru neizpremenjeno.

Sredi 16. veka je živel v malem angleškem mestu Stratfordu ob Avoni kmet - mesar - trgovec John Shakespeare. Prodajal je volno, kože in meso. Priden, podjeten mož. Nobenega dela se ni sramoval. A bil je tudi izredno nadarjen: česar se je politil, je znal in dobro opravil. V kratkem si je prisposodil dve hiši, postal je občinski zaupnik ter nadzornik gostilnic in pivovaren. Kdor je točil slabo pijačo v krivičnih mericah, ga je John obsodil na globo ali v ječo. V svoji službi se je obnesel tako, da je postal nadzornik mestnih redarjev, nato mestni blagajnik, potem občinski svetovalec in končno stratfordski župan. Njegov ugled je rasel, z ugledom pa je raslo njegovo imetje. In oženil se je s potomko imovite stare plemiške obitelji. Dne 26. aprila 1664. so mu krstili sina Williama. Deček je imel vse očetove talente. Vstopil je v latinsko šolo ter se učil predvsem svoje materinske, matematike, sv. pisma ter poleg latinske tudi še malo grščine. Latinske klasike so čitali v šoli zaradi lepote jezika in zaradi vsebine, manje zaradi gramatike. William se je odlikoval z izredno nadarjenostjo in s prav čudovitim spominom. Toda še več kakor za šolo se je zani-

mal za prirodo, za narodovo življenje, za lov in za — lepa dekleta. Prav posebno pa so ga privlačevale groteske predstave raznih obrtniških cehov in cerkveni misteriji potujočih igralških družb.

Toda izbruhnili je gospodarska kriza: Williamovo oče je začel v dolgove, se zapletel v nesrečne tožbe, izgubil je malone ves imetek ter padel z županskega stola. William je moral zapustiti šolo in pomagati očetu v mesnici. V svobodnem času pa je hodil na lov. Tudi vztrajen pivec je postal in ker je bil eden mladnih gladkih manir in okretne jezika, je bil lepim dekletom in mladim vdovam baje zelo nevaren kavalir. V svoji lovski strasti je večkrat prekoračil posestne meje, zalotili so ga in kot lovskega tatu zaprli za nekaj tednov v ječo. In kot marsikdo, je zagrešil William še hujši greh: oženil se je s osam let starejšo, zelo lepo, razkošno cvetočo, a silno filistrsko in duševno omejeno Ano. Kmalu je bil z njo čez mero nesrečen. Čutil se je brez poklica, a srce ga je vlečlo h — gledališču: Omaha val je, a končno pobegnil peš v London. Tam je postal gledališki sluga, inspicijent in epizodist. Pošiljati je moral igralce na »iztočnice« izza »kulisa« na oder. Včasih pa se je smel tudi sam za hip prikazati pred gledalci ter izpregovoriti nekaj verzov.

A hotel je več. In začel je popravljati in razširjati svoje neznatne vloge, začel pisati, dostavljati in izboljševati vloge tudi tovarišem. Kmalu je predelaval že cele prizore, cele igre, in končno je začel pisati lastne drame.

In kar hitro je postal odličen igralec, slaven dramatik, bogat literat, večkratni hišni posestnik in plemič. Bivši mešarski pomočnik, lovski tat in gledališki sluga je postal najuglednejši pisatelj v Londonu, najimovitejši mož v Stratfordu ter po svoji slavi tovariš Ajshilov, Euripidov... V dobi dvajdvajsetih let (1590 do 1612) je ustvaril okoli 37 velikih komedij in tragedij, dvoje epskih in dvoje lirskih velikih pesnitev ter 154 sonetov. Ogromna plodovitost! Njegov pesniški genij se je odlikoval pač s čudežno fantazijo, brzo koncepcijo ter z virtuozno lahkoto, s katero je premagal vse težkoče sujetov, jezika, tehnike in stila.

Takoj po »Juliju Cezarju«. Ki se je pojavil na odru leta 1599., je Shakespeare napisal svojo najsujektivnejšo tragedijo, v katero je položil največ svoje osebnosti, svojih misli, nazorov in načel o umetnosti. — »Hamlet«, Globoka melanholija, trpi pesimizem in preči sarkazem, s katerim se pesnik v tej veliki tragediji roga vsemu velikemu na svetu. Hamletova komplicirana duša, tragična lubezen nežne device Ofelije, čudovito fina psihološka analiza značajev, etična veličina in poetična sila te najsimpatičnejše tragedije je izzvala v literaturah raznih narodov že cele biblijoteke študij. Ni je drame v svetovnem slovenstvu, ki bi uživala kot umetnina večji ugled kot »Hamlet«: 318 let je danes star, a svež, modern in aktualen, kakor bi se bil narodil včeraj.

»Hamlet« je užival že v Shakespeareovih časih največjo popularnost ter je izšel v tisku zaporedoma leta 1603, 1604, 1605, in 1611. Po pesnikovi smrti pa je leta 1623. izšel v prvi izdaji zbranih del ter nato v številnih ponatisih. Tudi po angleški reakciji, ki je udušila gledališča in predstave, se je med prvimi dramami iznova pojavil prav »Hamlet« ter se je nato brez prekinjenja vzdržal na repertoarju stalno do danes. »Hamlet« se je najprej med vsemi Shakespeareovimi deli pojavil na nemških odrih ter ustanovil s svojim silnim vplivom docela novo epoko nemške drame. Snov za »Hamleta« je zalel pesnik iz latinske kronike danskega zgodovinarja Saxa Grammatica, oziroma iz svobodnega angleškega prevoda latinskega izvirnika. Angleška povest »The Historie of Hamblett« se nebiustvno razlikuje od latinske, a Shakespeare je porabil motive iz obeh. Seveda je pesnik sirov, brutalnih dogodkov polno zgodbo iz barbarske dobe idealiziral, izpremenil junaka morilca v globokobolečnega modričana ter zgradil svoje vledelo na izvirni tragični ideji: Hamlet ne more izvršiti trdnjo sklenjene in temeljito premišljene osvete, ker mu energijo veče in ubija preveč bogata refleksija; njegova neodločna duša ni sposobna za izvršitev velikega dela: njegovo fino čustvovanje, globoka, široka izobrazba in njegov plemeniti, nežni blagi značaj se upira brezobzirno brutalnemu činu, ki ga zahteva od njega lubezen do rajnega očeta. V konfliktu Hamletove volje in moči leži torej jedro tragedije. Da mu je stric zavrtno umoril očeta, se bolj pa delstvo, da se je njegova mati hitro po umoru omožila z očetovim morilcem, ga pahne v najglobljo melanholijo, ki se stopnjuje do momentov resnične blaznosti. Pojavi se mu učetov duh in ga pozove na osveto, Hamlet sprejema strašno nalogo maščevaleca, namenoma glumi blaznika ter se odzove vsemu, kar ga je vezalo na življenje. Odrče se celo lubezni do čiste, nežne Ofelije, uniči njo, ubije očimove in matrine sokrivce, ugnoči mater, očima in končno celo sebe, ki je le orodje večne pravčnosti.

Zdi se mi, da Slovenci — čeprav zadnji in najmanjši med kulturnimi narodi — s slovensko predstavo »Hamletov« ne proslavimo najsilabše 300letnice Shakespeareove smrti ter da z njo dokumentiramo baš o pravem času, da smo po svoji dramski umetnosti vredni stati kot enakovredni bratje in svobodni jugoslovanski zajednici.

Fran Govcokar.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Valentin Kopitar, Legatna in tisk »Narodna tiskarna«.